

א) כי"א שמתן לו שכו. רש"י ט' ז"ק קט"ו. א) שס ט"ו. ד) ז"ק שס, ט) ז"א נגדלא וכן הוא בענין ועי' עקב גרד א] (1) ז"א ג. ו) ורש"י בפסוק הגול פי' בע"א, ט) ז"ל אס"ן.

תורה אור השלם

- 1 ביימור תתן שקרו ולא תבוא עליו השמש פי עני הוא ואילו הוא נשא את נפשו ולא יקרא עליו אל ?? והיה בק חטא: דברים כו טו
- 2 אל תגול דל פי דל הוא ואל תדבא עני בשער: משלי כב כב
- 3 פי' ?? יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש: משלי כב כב
- 4 כן ארחות קל בצע בצע את נפש בעליו יקח: משלי א יט
- 5 לא תעשק את רעך ולא תגול לא תלך פגעת שכיר אתך עד בקר: ויקרא יט יג

ואיך הוא מיצני ליה לכתניא. להענישו כאלו הוא נוטל את נפשו כדתיא וכו' ומסקנא כל הכובש שכן שכיר וכו': ואלו הוא נושא. כל עכמו הוא מוסר נפשו עליו לעלות ככזב גבוה וסיכן בעלמו ליפול ולתלות בחילן כשעלה עליו למסוק זימס ולגדור תמרים ומסר נפשו עליו למיתה שמה יפול מן הכבש או מן האילן: ה"ג ד"א ואלו הוא נושא אה נפשו. ופליגי דהא רב הונא ורב סדלא נמשמעוהו דקרא חד אמר נפשו של שכיר נענש עליו כאלו הורגו וחד אמר נפשו של גולן הגיד לך הכמוז שגורס מיתה לעלמו: וקבע. וגולן את גזוליהם ומה יקבע מהן את נפשם שגורמים הגזולים רעה לעלמן: אל סגול דל כי דל הוא ואל סדלא וגו'. דף אס דל הוא ואין לו עור אל תגולו. והוא אחד מארבע לשונות שכי משמש בהן: אס: דהשא. לאחר גזילה דהיינו גולן: משום דנעלו נפש. והכי משמע וקבע את קבעיהם נפש את אשר קבעו את נפשם מהם: לדעתך. ולא מדעתו: חוזה. השכיר אלל בעל הבית אס לא נתן החנוני ונתחייב בעל הבית לשלם: אינו בתורם לעבור. כלומר אין לו עליו כלום שיהא עליו בתורת דמים שום עבירות שכן שכיר: קבלנות. אומן שקיבל עליו לעשות מלאכה בך וכן ולא לשכירות ימים: אומן קונה בשנה פלו. חוכה זמא שהשכיחו ומשום קבלנותו יואל לו וכשמחזירו לו הכי הוא כמוכר לו שכן שהיה לו בתוכו: הלוואה היא. ולא שם שכירות עליה: נגרדא דסרבא. פולקיי"ר זלע"ו שאין כאן שכן כלי שאס היה מניחו כמות שהיא היתה מתקיימת הרבה יותר מעתה: לרכוץ. שיהא כך: היינו שחיה. דאיכא דיחא ליה זכאי מפני שמחמם יותר ויש נוי דכרי: דאגר לזיעשו. א) אלל לעולם לאו נגרדא אלל בתיקון הראשון שקורין פולקיי"ר כשזכא מצית הגרדי זוטטין אותו דרגלים בתוך כלי עץ זמים וקרקע הראויה בך. מיהו לא בקבלנות עסקין אלל בשכירות זין ישיצו וזין לא ישיצו שכרו לפי מנין זטיסותיה כך וכן זטיסות בך וכן מעות. דאגרי לזיעשו לחשבון זטיסות: הלכות

המקבל שדה מחבירו פרק תשיעי בבא מציעא קיב.

עין משפט גר מצוה

קבא א מיי מ"א מה' שמיות הלכה ב סגנו לאוין קפה טושי"ע ח"מ ט"ו שטו סני' ב: קבב ב עיי' כ"מ הלכה ד טושי"ע שם סני' :
קבב ג מיי פ"י מה' שמיות הלכה ד סגנו עשין פט טושי"ע ח"מ ט"ו שטו סני' ב: עשין טושי"ע ח"מ ט"ו שטו סני' כח סני' טו זכאי':
קבד ד ה מיי שם פ"א הלכה ג סגנו לאוין קפה טושי"ע ח"מ ט"ו שטו סני' ו: :

לעוי רש"י

פולקיי"ר [פולקיי"ר].
קריד.
פולקיי"ר [פולקיי"ר]. לדרוך בד [לנכות].

מוסף רש"י

אל תגול דל כי דל הוא. אע"פ שדל הוא ואין לו מה לגולו [ב"ק ק"ט]. ואל תדבא עני בשער. מעשר עני ולקט שכתה ופאה המתהלךין בשערך אל מדכאה בס [שם]. וקבע את קבעיהם נפש. גול נפש גזוליהם. [שם]. ואי אמרת אומן קונה בשבח כלי אמאי עובר. הא זכוי קא מוזני ליה מיהליה ולא שמיות היא [שם] בגרדא דסרבא. [שם]. פולקיי"ר נגדיס [שם]. לבטושי. פלאר"ש זלע"ו ושכרו לזכיה והתנה עמו ספוס הדמיסות, כל דריכה זמשה. דשכיר יוס הוא ולא קבלן דליקני בשבחא [שם].

חוזר ע"יו או אינו חוזר ע"יו. היכא דל"א אני פוטרך לגמרי אפי' לא יתן לי פשיטא דאינו חוזר דאס לא כן בכל מחילה בעלמא תיבעי ליה אי בעי קנין או לא והיכא דל"א נמי אני פוטרך אס יפרע לי שולחני פשיטא לחוזר כיון דאין שולחני רוצה ליתן לו והכא מיירי כשאמר ליה הפועל סתמא שיסמוך על שולחני ומיבעיא ליה מי אמרי' לדעתתא דהכי סמוך אס יתן לו או דלמא לגמרי פוטרו אפילו לא יתן לו וא"ת פשיטא שלא פטרו לגמרי אלא דוקא אס יתן שהרי שולחני יכול לחזור בו אפי' זמעמד שלשתן כיון שאין לבעל הבית זכיו לא פסקוין ולא מלוה וכיון דיכול לחזור מסתמא לא פטרו לגמרי ללא זשופטני עסקין וי"ל דלעולם איכא למימר שפטרו לגמרי ומתחייב לו שולחני ממין עבד דשמשמייכו השולחני הוי כאומר סמוך עלי ופטורו בעל הבית לגמרי וה"ה דהוא מצי למיבעי אס השולחני יכול לחזור בו אס לאו דהא דהא תליא והתמא מוכח דמחילה אינה זריכה קנין דע"כ הכא זלל קנין איירי דקנין לא שייך אלא כשפטרו לגמרי כהדיא ואפי' לא פטרו לגמרי בפירוש כיון שהקנה לו דומה ודאי שלפטרו הקנה לו דאס לא כן מאי זריך קנין וזפטרו כהדיא פשיטא דאינו חוזר כדפרישית וזכא לא מיבעיא ליה אלא ודאי זלל קנין איירי ומיהו מלינו לפרש דהכא איירי כשאמר ליה כהדיא אני פוטרך אס יתן לי ואס לא אחזור עליך ופליגי כל זמן שלא חוזר בו שולחני אס יכול לחזור על זכיה"ב ולזה הפירוש נמי יש להוכיח קלת דמחילה אינה זריכה קנין מדלאמר רב ששת אינו חוזר אלמא פוטרו כל זמן שירצה שולחני לפרוע לו וזלל קנין מיירי דבקנין אפילו רבה מודה ועוד י"ל דפלוגמא דהכא לא שייכא מידי למחילה דלכ"ע פועל חוזר על זכיה"ב ולא פליגי אלל לענין זל תלין כשחוזר בו מיד זיוס ראשון על זכיה"ב דלכך ששת אינו חוזר עליו לענין להתחייב זלל תלין כיון דניתק שעה אחת ממנו כשעמד אלל שולחני שזכ אינו חוזר לאיסור זל תלין ורבה אמר כיון דמוך זמנו חוזר הוה כדמעיקרא ודייק רבה ממתנימין דקתני המחיה אלל שולחני אינו עובר עליו משמע דוקא כל זמן שעומד אלל שולחני הא מיהדר הדך

וחוזר לאיסורו דאי לא הדר לאיסורו הוה ליה למיתני אינו יכול לעבור עליו ולא דמי להא דקתני אחר זמנו אינו עובר עליו ולא קתני אינו יכול דהתם ליכא למיטעי ורב ששת דמי דאינו בתורת לעבור עליו כלל אפילו יחזור בו ומיהו זכיושלמי דשבעות גבי חנוני על פנקסו דשבעין ונוטלין מבצל הבית קאמר דדוקא כשלא העמיד לפועלים אלל חנוני אלל העמידם אללו אין בעל הבית חייב לפועלים כלום ומפרש רב אלפס דירושלמי אחי אליבא דרב ששת וסבר כמותו אלל מ"מ לידן קי"ל כרבה ומוקי הדיא דלא פליגי לענין זל תלין אלל לענין אס זריך בעל הבית לשלם לפועלים אס לאו וכן משמע ז"ק דקדושין (דף טו. ו) וס) דמחילה אינה זריכה קנין גבי עבד דקאמר למה לי שטרע לימא ליה זכאי תרי זיל אמר רבא זאת אומרת עבד עברי גופו קנוי והרב שמחל על גרעונו אין גרעונו מחול משמע דאי לאו דגופו קנוי לו היה יכול למחול וזלל קנין איירי דבקנין לא היה זריך שטר דאפילו עבד כנעני קונה עממו בחליפין כדמוכח בהשלם (גיטין דף ע"ג: וס) דקאמר שקל כומתא ושלא זכא ואמר קניי הא וקניי נפשך וקאמר דלא עשה ולא כלום משום דהוה ליה זכלוי של מקנה אלל אי הוה זכלוי של קונה הוה קניא נפשח בחליפין וכן זפרק הנושא (כמויות דף קד.) אמרינן דלאחר כ"ה שנה אצדה כתובתה משום דמסתמא מחלה וזע"ג דלא עשתה שום קנין דבקנין לאלתר נמי אצדה כתובתה ומדלאמר לעיל זכאיהו נשך (דף ע"א:) תן גבי קרקע והפטר וזפרק הזורק זגניטין (דף ע"א: וס) וזוק לי והפטר אין רחיה דאיכא למימר דאיירי דבקנין ואין להקשות מה"ג שפירש ז"ק דסנהדרין (דף ו. ד"ה זריכה) גבי פשרה זריכה קנין דשניה זריכין קנין המוחל זריך להקנות שמחל לו והמשלם זריך להקנות שישלם לו החצי דשאני פשרה משום דדמי למחילה זטעות שאילו היה יודע שהיה זוכה בזין לא היה מוחל ולהכי זריכה קנין דאלים טפי ומתאי טעמא נמי איכא מאן דבעי ג' ולא סגי זכ' משום דדמי למחילה זטעות כל שכן אס לא נפרש כמו שפרש בהלכות גדולות אלל הקנין עושין קודם שיממנו דברי הפסריים זללל קנין יוכלו לחזור זכין כשישמעו הפשרה דלא לא קשה כלום: אומן קונה בשבח ברי' בו' אמר להו עובר. פי' יש ענין שעובר כגון היכא דליכא שבח כלי כמו זשליחא דאגרתא או דאגריה לזיעשו אלל רב ששת סבר שפיר דאומן קונה בשבח כלי כדמוכח בהגול קמא (ז"ק דף ע"ג: וט. ע"ש וס) ד"ה דאגריה) דקאמר התם לימא רב ששת פליגא אדרב א) אמי דאמר אומן קונה בשבח כלי אמר רב אשי זכ חמא דרב ששת זשליחא דאגרתא והכך זכעו מרב ששת לא הזכירו זבעיייתן אומן קונה בשבח כלי אלל סתם קבלן עובר זלל תלין או לאו האגמרה הוה שאומר הוה שאומר אומן קונה כו' שלפי הפשט זכ תליא העבירא ולהכי קאמר נמי לימא מסייע ליה שהיה סבור האגמרה דהא זכא תליא ורב ששת שהשיב עובר סבר דאין אומן קונה: ונע' מוס' מה לך ד"ה פן: שכיר

ואיךך ההוא מיבעי ליה לכתניא ואלו הוא נושא את נפשו מפני מה עלה זה בכבש ונתלה באילן ומסר את עצמו למיתה לא אעל שכרו דבר אחר ואלו הוא נושא את נפשו אכל הכובש שכר שכיר כאילו נוטל נפשו ממנו רב הונא ורב חסדיא חד אמר נפשו של גולן וחד אמר נפשו של גולן נגול מאן דאמר נפשו של גולן דכתיב יאל תגול דל כי דל הוא ואל תרכא עני בשער וכתיב כי ה' יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש ומ"ד נפשו של גולן דכתיב יכן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח ואיךך נמי הכתיב את נפש בעליו יקח בעליו דהשתא ואיךך נמי הכתיב וקבע את קבעיהם נפש מה טעם קאמר מה טעם קבע את קבעיהם משום דנמלו נפש: אימתי בזמן שתבעו לא תבעו אינו עובר עליו: ת"ר זלא תלין פעולת שכיר יכול אפילו לא תבעו ת"ל אתך לדעתך יכול אפי' אין לו ת"ל אתך ישיש אתך יכול אפי' המחיה אצל חנוני ואצל שולחני ת"ל אתך ולא שהמחיה אצל חנוני ואצל שולחני: המחיה אצל חנוני ואצל שולחני אינו עובר: איבעיא להו חוזר או אינו חוזר רב ששת אמר אינו חוזר ורבה אמר יחוזר אמר רבה מנא אמניא לה מודקתני אינו עובר עליו מעבר הוא דלא עבר הא מיהדר הדר ורב ששת אמר מאי אינו עובר אינו בתורת לעבור: בעו מיניה מרב ששת קבלנות עובר עליו משום זל תלין או אין עובר משום זל תלין אומן קונה בשבח כלי והלוואה היא או אין אומן קונה בשבח כלי ושכירות היא אמר להו רב ששת יעובר והתניא אינו עובר התם שהמחיה אצל חנוני ואצל שולחני נימא מסייעא ליה ה"ה הגרות טליתו לאומן גמרה והודיעו אפי' מכאן ועד עשרה ימים אינו עובר משום זל תלין נתנה לו בחצי היום מששקעה עליו חמה עובר משום בא תלין ואי אמרת אומן קונה בשבח כלי אמאי עובר אמר רב מרי בריה דרב כהנא בנגרדא דסרבא למאי יהבה ניהליה לרכובי שכיר

היינו שבחיה לא צריכא דקא וחוזר לאיסורו דאי לא הדר לאיסורו הוה ליה למיתני אינו יכול לעבור עליו ולא דמי להא דקתני אחר זמנו אינו עובר עליו ולא קתני אינו יכול דהתם ליכא למיטעי ורב ששת דמי דאינו בתורת לעבור עליו כלל אפילו יחזור בו ומיהו זכיושלמי דשבעות גבי חנוני על פנקסו דשבעין ונוטלין מבצל הבית קאמר דדוקא כשלא העמיד לפועלים אלל חנוני אלל העמידם אללו אין בעל הבית חייב לפועלים כלום ומפרש רב אלפס דירושלמי אחי אליבא דרב ששת וסבר כמותו אלל מ"מ לידן קי"ל כרבה ומוקי הדיא דלא פליגי לענין זל תלין אלל לענין אס זריך בעל הבית לשלם לפועלים אס לאו וכן משמע ז"ק דקדושין (דף טו. ו) וס) דמחילה אינה זריכה קנין גבי עבד דקאמר למה לי שטרע לימא ליה זכאי תרי זיל אמר רבא זאת אומרת עבד עברי גופו קנוי והרב שמחל על גרעונו אין גרעונו מחול משמע דאי לאו דגופו קנוי לו היה יכול למחול וזלל קנין איירי דבקנין לא היה זריך שטר דאפילו עבד כנעני קונה עממו בחליפין כדמוכח בהשלם (גיטין דף ע"ג: וס) דקאמר שקל כומתא ושלא זכא ואמר קניי הא וקניי נפשך וקאמר דלא עשה ולא כלום משום דהוה ליה זכלוי של מקנה אלל אי הוה זכלוי של קונה הוה קניא נפשח בחליפין וכן זפרק הנושא (כמויות דף קד.) אמרינן דלאחר כ"ה שנה אצדה כתובתה משום דמסתמא מחלה וזע"ג דלא עשתה שום קנין דבקנין לאלתר נמי אצדה כתובתה ומדלאמר לעיל זכאיהו נשך (דף ע"א:) תן גבי קרקע והפטר וזפרק הזורק זגניטין (דף ע"א: וס) וזוק לי והפטר אין רחיה דאיכא למימר דאיירי דבקנין ואין להקשות מה"ג שפירש ז"ק דסנהדרין (דף ו. ד"ה זריכה) גבי פשרה זריכה קנין דשניה זריכין קנין המוחל זריך להקנות שמחל לו והמשלם זריך להקנות שישלם לו החצי דשאני פשרה משום דדמי למחילה זטעות שאילו היה יודע שהיה זוכה בזין לא היה מוחל ולהכי זריכה קנין דאלים טפי ומתאי טעמא נמי איכא מאן דבעי ג' ולא סגי זכ' משום דדמי למחילה זטעות כל שכן אס לא נפרש כמו שפרש בהלכות גדולות אלל הקנין עושין קודם שיממנו דברי הפסריים זללל קנין יוכלו לחזור זכין כשישמעו הפשרה דלא לא קשה כלום: אומן קונה בשבח ברי' בו' אמר להו עובר. פי' יש ענין שעובר כגון היכא דליכא שבח כלי כמו זשליחא דאגרתא או דאגריה לזיעשו אלל רב ששת סבר שפיר דאומן קונה בשבח כלי כדמוכח בהגול קמא (ז"ק דף ע"ג: וט. ע"ש וס) ד"ה דאגריה) דקאמר התם לימא רב ששת פליגא אדרב א) אמי דאמר אומן קונה בשבח כלי אמר רב אשי זכ חמא דרב ששת זשליחא דאגרתא והכך זכעו מרב ששת לא הזכירו זבעיייתן אומן קונה בשבח כלי אלל סתם קבלן עובר זלל תלין או לאו האגמרה הוה שאומר הוה שאומר אומן קונה כו' שלפי הפשט זכ תליא העבירא ולהכי קאמר נמי לימא מסייע ליה שהיה סבור האגמרה דהא זכא תליא ורב ששת שהשיב עובר סבר דאין אומן קונה: ונע' מוס' מה לך ד"ה פן: שכיר